

OSNOVNE SMJERNICE U LIJEČENJU ŠEĆERNE BOLESTI

Šećerna bolest je u osnovi uzrokovana prevelikom količinom glukoze u krvi. Do bolesti dolazi ako gušterača sasvim prestane proizvoditi inzulin, proizvodi nedjelotvoran inzulin ili ga proizvodi u nedovoljnim količinama. Inzulin je hormon koji potpomaže resorpciju i skladištenje glukoze (šećera) u stanice. Ukoliko inzulin ne uspijeva kontrolirati glukozu, razina glukoze u krvi raste iznad normale i uključuje probleme kao što su pojačano mokrenje, žeđ, slabost, umor te razne komplikacije koje nastaju kao posljedica nekontrolirane glikemije, odnosno povišenih vrijednosti glukoze u krvi.

Osnovna načela u liječenju šećerne bolesti:

1. Pravilna prehrana
2. Tjelesna aktivnost
3. Lijekovi za snižavanje glukoze u krvi
4. Edukacija (zdravstveni odgoj o šećernoj bolesti)
5. Samokontrola razine glukoze u krvi te glukoze i acetona u mokraći
6. Izbjegavanje hipoglikemije

Ciljevi u liječenju šećerne bolesti dijetoterapijom je postići:

- Odgovarajuću razinu glukoze u krvi
- Profil lipida i lipoproteina koji smanjuju rizik od srčanožilnih bolesti
- Uredan krvni tlak
- Postići i održati ciljanu tjelesnu masu
- Unos odgovarajućih nutrijenata kako bi se primijenili zdravi obrasci pravilne prehrane, ali u skladu s osobnim i kulturološkim osobinama te sposobnostima mijenjanja navika
- Zadržati užitak u konzumiranju hrane s naglaskom na raznovrsnu prehranu

Temeljne sastavnice prehranbenog plana su: energijski unos, broj obroka, sastav nutrijenata, odgovarajuće porcije serviranja prema skupinama hrane i količini ugljikohidrata te raznovrsna hrana kako bi se postigao odgovarajući unos vitamina, minerala i vlakana. Istovremeno treba voditi računa o restriktivnom unosu soli i alkohola.

Pravilna prehrana i redovitost unos obroka ima značajnu ulogu u liječenju

Rasporediti cjelodnevni energetske unos hrane na najmanje 3-6 obroka:

- Obroke rasporediti na **3 glavna, 2 međuobroka i 1 noćni obrok** (ukoliko ste na terapiji oralnim hipoglikemicima, bazalnom inzulinu u kombinaciji s oralnim hipoglikemicima ili predmješanim humanim inzulinima).
- Obroke rasporediti na **3 glavna i 1 noćni obrok** (ukoliko ste na bazal bolusnoj inzulinskoj terapiji ili predmješanim inzulinskim analogima u dvije ili tri doze).

Smanjenje tjelesne mase može se postići ako se unos hrane umanjuje za 500-750 kcal od ukupnog dnevnog energijskog unosa. Preporuka za žene je 1200-1500 kcal/dan, a za muškarce 1500-1800 kcal/dan. Prednost gubitka na tjelesnoj masi već od 7% vidljiva je na rezultatima krvnih pretraga.

Ugljikohidrati predstavljaju glavni izvor energije, izvor su prehrambenih vlakana, daju okus hrani, te **su glavni regulator postprandijalne razine glukoze u krvi**. Kontroliranjem unosa ugljikohidrata, bilo brojanjem ugljikohidrata ili procjenom zasnovanom na iskustvu, ostaje ključna strategija u postizanju regulacije glikemije, jer oni su ti koji podižu razinu šećera u krvi nakon obroka.

Prema svojem kemijskom sastavu hrana je podijeljena u **šest osnovnih skupina**: kruh i zamjene, voće, povrće, mlijeko i zamjene, meso i zamjene, masnoće i zamjene. Prve četiri skupine su izvor ugljikohidrata, mlijeko i zamjene je i izvor proteina uz meso i njegove zamjene. Za dobro zdravlje treba savjetovati unos ugljikohidrata iz povrća, voća, cjelovitih žitarica, mahunarki i mliječnih proizvoda umjesto unosa ugljikohidrata iz drugih namirnica, posebice onih koje sadrže dodane masti, šećere ili sol.

Jedna **ugljikohidratna jedinica** sadrži **15 grama** ugljikohidrata (s rasponom toleriranja od 11 do 20).

Hrana je osnovni čimbenik izazivanja, pogoršavanja i kontrole šećerne bolesti, jer hrana na više načina djeluje na šećernu bolest. Pretjerano uzimanje određene hrane koja dovodi do naglog porasta glukoze u krvi predstavlja dodatni teret za gušteraču i lučenje inzulina dok smanjeno uzimanje takve hrane održava vrijednost glukoze ujednačenima. Neka hrana sadrži tvari koje potiču aktivnost inzulina ili same izravno djeluju na regulaciju glukoze.

Hrana po skupinama koja je češće poželjna na jelovniku osoba sa šećernom bolesti, ali u preporučenim jedinicama serviranja:

Žitarice i grahorice (izvor su vlakana, minerala i vitamina)

✓ Zob · ječam · raž · heljda · grah · grašak · leća · slanutak

Voće (izvor vlakana, minerala, vitamina i antioksidansa)

✓ Bobičasto voće (borovnice, kupine, maline, jagode) · citrusi (grejp, naranča, mandarina) · jabuke · kivi · kruške · marelice · breskve · višnje

Povrće (izvor vlakana, minerala, vitamina i antioksidansa)

✓ Mahune · brokula · gljive · luk · poriluk · špinat · blitva · kupus · rajčica · kelj · raštika · batat

Mlijeko i zamjene (izvor proteina, kalcija, fosfora)

✓ Fermentirani mliječni proizvodi (kefir, acidofil, probiotik, jogurt) · bijela kava od kavovine

Meso i zamjene (izvor proteina, minerala, a plava riba izvor je omega 3 masnih kiselina)

✓ Riba (osobito plava: srdela, skuša, tuna) · losos · puretina · piletina · kunić · jaja

Masnoće i zamjene

✓ Maslinovo ulje · bučino ulje i sjemenke · chia i lanene sjemenke · orašasti plodovi (orasi, bademi, lješnjaci)

Začini

✓ Cimet · đumbir · kurkuma · kajenski papar · bosiljak · ružmarin · kopar · komorač · kumin

Napitci

✓ Čaj (zeleni · kopriva · stolisnik · kamilica · matičnjak · menta · maslačak · đumbir s limunom)

Voda

✓ Dnevno je potrebno popiti oko 1,5 L vode.

Najbolja preporuka za oboljele od šećerne bolesti je pridržavati se dijabetičke prehrane što se tiče rasporeda jedinica i količine hrane, a bazirati obroke na mediteranskom tipu prehrane (povrće, voće, žitarice, ribe, maslinovo ulje, mediteranski začini).